

Κείμενο 1

Το λεξιλόγιο της νεοελληνικής και ο ευρωπαϊκός γλωσσικός πλουραλισμός¹

Οι γλώσσες δεν έχουν σταθερό και αμιγές λεξιλόγιο. Πιο συγκεκριμένα, το λεξιλόγιο, σαν την κινούμενη άμμο, υπόκειται σε έντονη γλωσσική μεταβολή, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στον δανεισμό, δηλαδή σε επίδραση λεξιλογίου άλλης γλώσσας. Ακόμη, το λεξιλόγιο δεν είναι αμιγές, είναι πολυσυλλεκτικό, δηλαδή τα στοιχεία του προέρχονται από πολλές πηγές, π.χ. κληρονομιά από προηγούμενες φάσεις της ιστορίας της γλώσσας ή δανεισμό από άλλες γλώσσες.

Μπορούμε να κάνουμε χωρίς τον δανεισμό; Οπωσδήποτε όχι. Είναι ουτοπία να πιστεύουμε το αντίθετο. Ο δανεισμός, κατά τη μεταφορά του Κλωντ Αζέζ, είναι η απαραίτητη ποσότητα οξυγόνου για την επιβίωση μιας γλώσσας, είναι μια φυσική διαδικασία που χαρακτηρίζει κάθε φυσική ανθρώπινη γλώσσα. Κατά συνέπεια, η αντίδραση που εκδηλώνεται εναντίον των δανείων είναι αδικαιολόγητη, γιατί αυτά είναι αποτέλεσμα πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων ανάμεσα στους ομιλητές γλωσσών που έρχονται σε επαφή. Γι' αυτόν τον λόγο ο δανεισμός δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως τυχαία οξεία ασθένεια που πρέπει να σπεύσουμε να τη θεραπεύσουμε.

Άλλωστε δεν υπάρχει γλώσσα που να μην επηρεάστηκε από άλλες. Από τον κανόνα δεν ξεφεύγουν ακόμη και οι γλώσσες μεγάλων πολιτισμών. Επίσης, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν υπάρχει «επίθεση» από την πλευρά της δανείστριας γλώσσας, παρά ανάγκη από την πλευρά της δανειολήπτριας γλώσσας. Ανάγκη λόγω της υστέρησης όχι στο γλωσσικό επίπεδο, αλλά σε άλλα επίπεδα π.χ. στο τεχνολογικό (κομπιούτερ, ασανσέρ κ.ά.). Βέβαια ο γλωσσικός δανεισμός διαφέρει σημαντικά από τον οικονομικό δανεισμό, αφού ο δανειολήπτης δεν χρωστά τίποτε!

Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, από την ιστοδελίδα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, 29. 4. 2014 (διασκευή).

¹ πλουραλισμός: πολυφωνία, ποικιλία

Κείμενο 2

[Το ελληνικό πολιτισμικό λεξιλόγιο]

Είναι γνωστό ότι η Ελληνική έδωσε πολλές δάνειες λέξεις πολιτισμού στις ευρωπαϊκές γλώσσες με αποτέλεσμα η επιστημονική ορολογία των Ευρωπαϊκών γλωσσών να βασίζεται στην ελληνική ή λατινοελληνική ορολογία.

Δεν υπάρχει λόγος να απαριθμήσουμε τους επιστημονικούς όρους ελληνικής προέλευσης ή τις λέξεις πολιτισμού που φιλοξενούν οι ευρωπαϊκές γλώσσες. Αντί γι' αυτό, προτιμούμε να κάνουμε χρήση της στατιστικής, να καθορίσουμε δηλαδή τη συχνότητα των ελληνικών λέξεων στις ευρωπαϊκές γλώσσες. Για τον σκοπό αυτό μπορούμε να στηριχτούμε στη μελέτη ενός ειδικού (του Peter Brown), ο οποίος ερευνά μεταξύ άλλων τη σύγκλιση λέξεων κατά κατηγορίες σε πέντε ευρωπαϊκές γλώσσες (Γερμανική, Αγγλική, Γαλλική, Ιταλική, Ισπανική). Και οι επιστημονικοί όροι για ονομασίες επιστημών, στους οποίους συγκλίνουν και οι πέντε συγκρινόμενες γλώσσες, είναι ελληνικοί ή αποτελούν συνθέσεις ελληνικών λέξεων: γεωγραφία, μαθηματικά, παιδαγωγική, ψυχολογία, θεολογία. Από τους πέντε επιστημονικούς όρους στην περιοχή της τέχνης στους οποίους συμφωνούν και οι πέντε γλώσσες οι τέσσερεις είναι ελληνικοί ή ελληνολατινικής προέλευσης: γραφική, εικόνα, μουσείο, πλαστική. Από τους πέντε όρους για τη λογοτεχνία οι δύο είναι ελληνικοί: δράμα, λυρικός (το γεγονός είναι τυχαίο, καθώς η ελληνική γλώσσα στην περιοχή αυτή ήταν γενναιόδωρη). Οι οκτώ από τους δώδεκα όρους για φυτά στους οποίους συμπίπτουν οι συγκρινόμενες γλώσσες είναι ελληνικοί: ανεμώνη, αστήρ, χρυσάνθεμο, γεράνιο, κρίκος, μαργαρίτα, νάρκισσος, ορχιδέα. Επτά από τις δεκαοκτώ ονομασίες ζώων είναι ελληνικές (δηλαδή ελληνικής αρχής ή κατέληξαν στις ευρωπαϊκές γλώσσες με ελληνική μεσολάβηση): ελέφαντας, ύαινα, κροκόδιλος, λεοπάρδαλη, πάνθηρας, πύθωνας, τίγρη, κ.λπ.

Είναι προφανές ότι οι λέξεις και τα λεξιλογικά στοιχεία ελληνικής προέλευσης αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο στις ευρωπαϊκές γλώσσες που μπορεί να αξιοποιηθεί, μεταξύ άλλων, για τη διδακτική των ευρωπαϊκών γλωσσών και τη γλωσσική και πολιτισμική ιστορία των λαών της Ευρώπης.

Χ. Συμεωνίδης. (2008). «Το ελληνικό πολιτισμικό λεξιλόγιο ή οι ελληνικοί διεθνισμοί των ευρωπαϊκών γλωσσών». Στο: *«Γλώσσης χάριν» Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη*, 304-309. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A1. (Μονάδες 15)

A1. Ποια είναι η άποψη που έχει η συγγραφέας του πρώτου κειμένου σχετικά με τον γλωσσικό δανεισμό; (60-80 λέξεις)

(μονάδες 15)

A2. (Μονάδες 10)

A2. Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο στη δεύτερη παράγραφο (Μπορούμε...θεραπεύσουμε) του πρώτου κειμένου και στη δεύτερη παράγραφο (Δεν υπάρχει...τίγρη κ.λπ.) του δεύτερου κειμένου.

(μονάδες 10)

B1. (Μονάδες 10)

B1. «Είναι γνωστό ότι η Ελληνική έδωσε πολλές δάνειες λέξεις [...] στις ευρωπαϊκές γλώσσες»

Χρησιμοποιώντας την παραπάνω πρόταση, να δημιουργήσετε μια παράγραφο 40-50 λέξεων.

(μονάδες 10)

B2. (Μονάδες 15)

B2. α. Να δώσετε έναν δικό σας τίτλο στο δεύτερο κείμενο.

(μονάδες 10)

B2. β. Να προσδιορίσετε αν ο τίτλος που δώσατε στο δεύτερο κείμενο είναι κυριολεκτικός/δηλωτικός ή μεταφορικός/συνυποδηλωτικός.

(μονάδες 5)